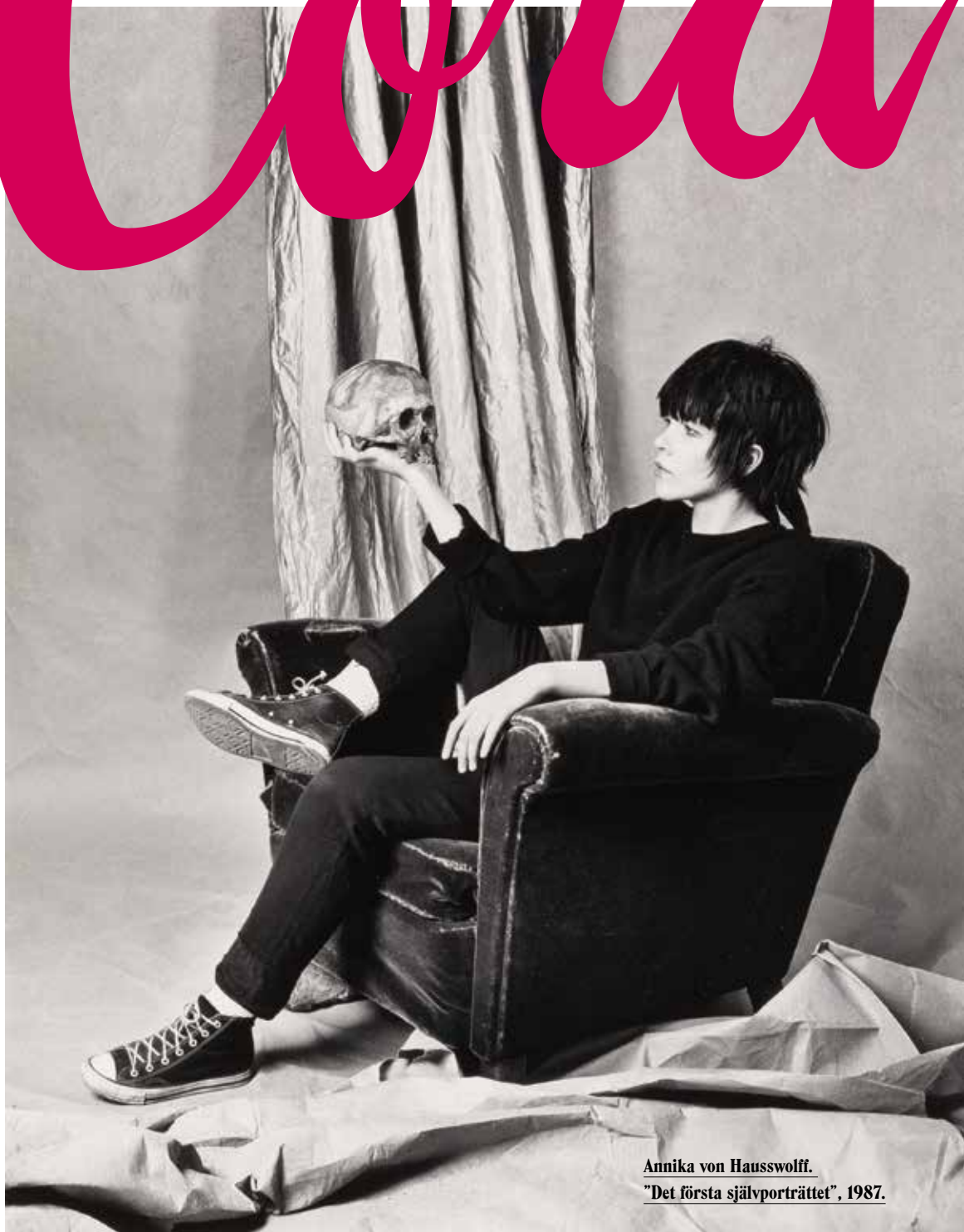

KVINNOR • KONST • KULTUR

Cora

Annika von Hausswolff.
"Det första självporträttet", 1987.

CORA
NR 63
2021

79 SEK

ISBN 978-91-986318-1-4

9 789198 631814

**ANNIKA VON
HAUSSWOLFF**
I rummets alla
hörn

EKOFEMINISM
Sjuksköterskor,
våtmarker och
och skogen

**EXPERIMENTAL-
FÄLTET**
En evolutionär
utställning

**ANNE-MARIE
BERGLUND**
Kulinariska
utflykter

Tamara Moyzes "Arab Woman" ur serien "My media profile", 2018.
Foto Shalev Man.

Nödpaket mot Okamura-febern delas ut till parlamentarikerna i Prag 2018.

Tamara Moyzes möter pressen efter en lyckad konstkuipp med "Shopping macht frei" 2012.

Artivism

AV YVONNE IHMELS

*Konst och/eller aktivism.
Tamara Moyzes skiljer
knappast på begreppen.
Hennes uppfriskande artivism
lockar medier och överlistar
makthavare i Tjeckien.*

IKLÄDDA SVARTA MÖSSOR med öron som ska symbolisera kattdjur men snarare påminner om Mimmi Pigg står två kvinnor framför parlamentet i centrala Prag och delar ut plastpåsar med läkemedelsrecept, tabletter och en citrusfrukt till politikerna som passerar in och ut genom dörrarna.

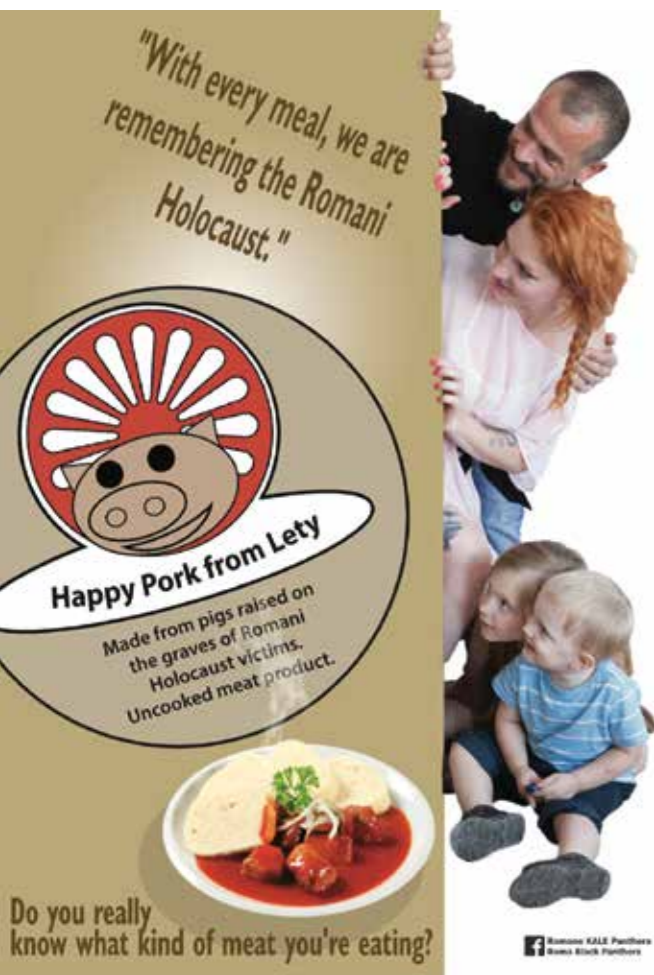
Det är en fredlig men effektiv demonstration, de två kvinnorna pratar vänligt och leende med parlamentarikerna som de uppmanar att ta medicinen om nu Okamura råkat smitta dem. En efter en tvingas de stanna och lyssna till deras budskap inför mediernas smattrande fotoblixtar och mikrofoner.

Kvinnorna är medlemmar i konstnärsgruppen Romane Kale Pantera, Romska Svarta Pantrarna som på olika sätt försöker uppmärksamma övergrepp mot romer. Kvällen innan hade den tjeckiske högerpopulisten **Tomio Okamura** i ett tal till parlamentet förnekat att där någonsin funnits ett romskt holocaust. Ordagrant fick han "feber" av alla dessa påståenden. Romane Kale Pantera agerade snabbt och befann sig redan nästa dag utanför parlamentet med sin fredliga motattack.

– Det var en lyckad aktion som också gjorde skillnad, berättar **Tamara Moyzes**. Vi fick mycket uppmärksamhet i medierna kanske just på grund av Okamuras uttalande.

MEN HISTORIEN BÖRJAR längre tillbaka än så. I samband med berlinmurens fall 1989 lovade regimen i dåvarande Tjeckoslovakien att det skulle skapas ett förintelsemonument över de romer som förföljts och mördats under andra världskriget. Minst en halv miljon romer dödades i arbets- och koncentrationsläger men mörkertalet tros vara stort, eftersom många inte var mantalsskrivna.

Det visade sig, upptäckte Romane Kale Pantera när de gjorde efterforskningar, att på en av de platser där det funnits ett koncentrationsläger dit huvudsakligen romer fördes, låg det idag en grisfarm.

En "lycklig familj" äter leverpastej från grisfarmen vid koncentrationslägret.

– Om någon skulle vilja hedra sina mördade släktingar tvingades de göra det i stanken från grisarna, berättar Tamara.

Men åren gick och ingenting hände av alla löften och gruppen beslöt sig för att ta till effektivare metoder. Företaget bakom grisfarmen tillverkar en leverpastej, ett märke som är ett av landets mest populära. Tamara berättar hur

gruppen skapade klistermärken med en bild av den lyckliga tjeckiska familjen runt frukostbordet med pastejburken och en text som berättade att denna leverpastej var tillverkad av grisar som bökat bland romska kvarlevor. Även denna kampanj beskriver Tamara som lyckad. Den fick stor medial uppmärksamhet och regimen utfäste på nytt löften, men fortfarande hände ingenting förrän högerpopulisten **Tomio Okamura** så att säga sköt sig själv i foten och påstod att han skulle bli sjuk av allt detta tjat om romer och holocaust.

– Regeringen har nu köpt marken och det planeras ett romskt holocaust på denna plats.

Även om där ännu inte byggts något minnesmärke är grisfarmen åtminstone borta.

Även sett ur ett rent konceptuellt perspektiv tycker Tamara Moyzes att det var en lyckad aktion. Över en natt hade gruppen skapat ett verk som var både konstnärligt och aktivistiskt.

TAMARA MOYZES HAR genom sina olika aktioner blivit en kändis i Tjeckien, men även utanför landets gränser nås man av hennes ryktbarhet. Hennes fenomenala förmåga att som aktivist få uppmärksamhet i medierna för det som hon kallar sin **ARTIVISM** och samtidigt behålla sin integritet som konstnär, kunde göra en marknadsförare grön av avund.

Inte sällan använder hon och hennes samarbetspartners av så kallade fake news där hon driver hela saken till sin spets och inte sällan lyckas de visa hur även mediernas moral förändras av påtryckningar utifrån.

Ett exempel på detta är hennes senaste utställning med titeln *My media profile* som visar Tamara Moyzes i olika skepnader. Det är bilder hon hämtat från nätet och där hon redigerat in sitt eget ansikte – dels en på en muslimsk kvinna i slöja tillsammans med två väninnor i en europeisk stad, en annan visar henne som ortodox judinna med fem barn i Jerusalem och en tredje visar hennes som kvinna och feminist!

Verket kom till efter alla hatbrev hon fått

Tamara Moyzes "Jewish Woman" och "Arab Woman" ur serien "My media profile", 2018. Foto Shalev Man.

och fortfarande får från alla möjliga organisationer, allt från nynazister till ultraortodoxa judar, berättar Tamara. Alla dessa hot utgjorde till slut en stor del av hennes liv och även om hon inte var rädd för egen del så oroade hon sig för att något skulle kunna hända hennes son.

TAMARA SJÄLV BESTÅR av alla dessa blandningar som hon uppvisar i sitt verk *My media profile*. Hennes pappa var ungersk rom och hennes mamma tjeckisk judinna. Tamaras man som är född i Israel har en pappa som är arab och en mamma som är judinna, men de är båda propalestinska, understryker hon. Men genom denna mix är de på sätt och vis drabbade av ett dubbelt stigma. Såväl av sina egna som av det omkringliggande samhället. Å andra sidan finns det gott om material att ösa ur, påpekar Tamara.

Intill de övernaturligt stora bilderna på sig själv klistrade hon upp hotbrev från nynazisterna som tyckte hon skulle våldtas och mördas, oklart i vilken ordning, och hatbrev från

ultraortodoxa judar som stämplat henne som terrorist eftersom hon träffade **Yassir Arafat** kort innan hans död, under andra intifadan, och det finns en stillbild ur videon där han kysser hennes hand.

– Jag hade gjort en kort video med honom i egenskap av fredsaktivist och konstnär, säger Tamara.

När det gäller bilden på de tre muslimska kvinnorna, med hennes inklipta ansikte i mitten, var det viktigt att det syntes att de befann sig i en europeisk stad, förklarar hon. Det finns en uttalad främlingsfientlighet i Tjeckien och i synnerhet mot muslimer. Bland annat tar det sig till uttryck i en facebookgrupp med hundratusentals medlemmar som uttalar sig rasistiskt och det var också här som bilden på henne och Yassir Arafat publicerades och förorsakade en storm av hat.

– Det är en märklig känsla att se en del av mina judiska bekanta vara med i samma grupp som nynazister och rasister.

DET ÄR INTE FÖRSTA gången vi möts i ett samtal om aktivism och konst. Förra gången var på Festspeilhaus Hellerau i utkanten av Dresden ungefär samtidigt som nynazistiska partiet Pegida proklamerade Dresden som centrum för sina nazistiska aktiviteter.

Festspeilhaus Hellerau var ett kulturcentrum i fristaten Sachsen som existerade fram till 1938 och Hitlers maktövertagande. Under DDR-tiden fungerade byggnaderna som kvarter för sovjetiska armén och tack vare den avsides belägna placeringen i trädgårdsstaden med samma namn klarade sig den imposanta byggnaden undan Storbritanniens och USA:s massiva bombningar av staden i februari 1945.

Alltså var det i flera hänseenden viktigt att just här visa en första samlingsutställning någonsin med konst av romer. Här fanns intellektuella och högskoleutbildade konstnärer av romskt ursprung från Storbritannien, Bulgarien, Tjeckien och Ungern. Video, måleri, skulptur, kollage och assemblage.

Romska konstnärer, oavsett akademisk skolning, tvingas kämpa mot föreställningen av romsk konst som folkloristisk med ornamenterade silversmycken och stora röda blommor, påpekar Tamara.

Hennes verk *Romanistan* är en tvåkanals videoinstallation där hon diskuterar dessa falska föreställningar och fördomar från båda håll. Ett tjugotal intellektuella med romskt ursprung är i den ena videon klädda i traditionella vackra dräkter som hon lånat från Museet för romsk kultur i Brno i Tjeckien. I den andra är de tjugo medverkande klädda i sina vanliga kläder och har klivit ur den romska stereotypen.

Den historiska videon projiceras på golvet framför väggen med den andra för att markera att det folkloristiska ändå tillhör det förflutna.

– Det är en del av vår kulturella historia och som sådan ska vi minnas den, men vi människor

måste också våga kliva ut ur boxen, från båda håll, och möta varandra utan alla dessa falska föreställningar.

MEN MYCKET ÅTERSTÅR att göra och Tjeckien har prickats av EU för att per automatik skicka romska barn till särklasser, påminner hon mig om.

– Redan när du är sju år och ska lära dig läsa får du veta att du inget kan eller förmår.

Det är en lång historia av förtryck och även om du som vuxen har en utbildning är det ändå svårt att få arbete och bostad.

– Det kan låta hur bra som helst på telefon men så fort de ser att det är en rom är både jobb och lägenhet borta.

Pandemin har förstås hindrat henne som oss andra men mycket går att göra även under karantän. Ofta samarbetar Tamara med sin man **Shlomi Yaffe**, som även han är konstnär och så fort restriktionerna hävs kring pandemin ska de resa till Jerusalem för en utställning som ska handla om ekologi, ras och nationella gränser och involvera svampar eller rättare sagt mycel och som får mig att referera till konstnären **Christine Ödlunds** metafysiska arbeten med teknik och växter, inspirerad av bland annat teosofin.

För Tamara Moyzes och hennes man handlar det rent konkret om att bygga en skulptur i form av en brygga för att visa hur svamptrådar kopplar ihop sig med växtrötter och på så sätt samarbetar med andra växter.

– Träden är beroende av detta underjordiska system för sin överlevnad.

Svamptrådarna förbättrar trädens upptag av vatten och näringsämnen och i gengäld får svampen socker från växtens fotosyntes.

EN STOR DEL AV Tamara Moyzes arbeten genom åren har varit videor. I verket *Uncover* gräver en man mödosamt upp gatstenar. När han borstar av undersidan på stenarna visar det sig att den är blank? Varför då? Verket får

*”Vi måste
våga kliva
ut ur
boxen.”*

Museum of Ethnology # I

Museum of Ethnology # II

Museum of Ethnology # III

Tamara Moyzes. "Museum of Ethnology I-III", 2015.

mig onekligen att tänka på uttrycket "vända på alla stenar". Det var en gerillaaktion, säger Tamara. Det är förstås inte tillåtet att gräva upp gatstenar men hur skulle vi annars kunna visa vad som skett?

En efter en vänds stenarna med den blanka sidan upp och så småningom blir det tydligt att det handlar om judiska gravstenar. Hebreiska bokstäver och andra religiösa symboler som davidsstjärnor kommer fram. En judisk grav är för evigt, men efter andra världskriget fanns inte så många judar kvar i Tjeckien som kunde se till våra gravar, förklarar Tamara. Gravstenar högs till gatstenar och profitörerna stoppade pengarna i egen ficka.

– Vaclavtorget är en av de mest besökta platserna i hela Prag. Här ligger Nationalmuseet med sina samlingar. Men hela torget är belagt med gravstenar från judiska begravningsplatser. Hit kommer turisterna och trampar på stenarna från våra gravar!

Men det var ett av hennes artistiska verk som var särskilt viktigt för henne, berättar Tamara. Resultatet blev att varje gång någonting måste repareras på torget ska staden lämna tillbaka gravstenar så att de kan grävas ner i jorden på begravningsplatsen.

SOM AVSLUTNING berättar Tamara historien för mig om den lilla katten Mikes, en sagobok av Josef Lada, en av Tjeckiens mest kända illustratörer och författare, vars böcker ständigt kommer i nya upplagor.

Boken handlar om katten Mikes som kommer på villovägar och blir stulen av "de svartmuskiga och tjuvaktiga romerna" som de framställs som i boken. Den här boken läses av alla förskolebarn runt om i landet, berättar Tamara. 2010 krävde en frivilligorganisation att boken skulle skrivas om eller åtminstone förklaras, men det slutade med att huvud-

ansvarig för organisationen istället fick sparken.

– Det blev en medieskandal men inget mer hände.

Tillsammans med sin make Shlomo skrev Tamara om boken, lite i Harry Potter-stil.

– Många tror fortfarande att romer kan förhäxa och ge otur, medan romer i sin tur traditionellt varit rädda för svarta katter.

Någonting som har med kristendomen att göra, påminner hon mig om. Katter stod i förbund med satan och man bannlyste katterna från Europas städer och istället kom råttorna och – ja, det vet vi alla – med dem pesten.

– Vår katt heter Mifes, efter boken *Mephisto* av **Klaus Mann**

som handlar om en människa som ingår en pakt med djävulen. (Boken beskriver den framväxande nazismen under 1930-talet reds anm.) Men vår Mifes blir istället omhändertagen av en god romsk familj som försöker hjälpa honom genom att förtrolla honom och på så sätt driva ut djävulen ur honom. •

Tamara Moyzes och Shlomi Yaffe. "Uncover", 2019. Foto Dana Cabanová.

Ekstedt/Andersson.
"Skugglek med konversationsfigurer".

Tina Nykvist. "The Other, the Self".

Mörkret är ljusets födelseplats

Allt fler konstnärer målar med ljuset.

"ARVIKA LJUS! Var inte rädd för mörkret" är en vandring längs sex ljuskonstverk i Arvika arrangerad av kulturföreningen Kolonin. •

Lin de Mol. "Ljusets Hjärta".

”Det är mina fötter på stigarna, och det är genom mina ögon skogen blir sedd.”

Foto Sara Falkstad.

som har minnen och ammar sina telningar. Att beskriva skogen som en produktionsyta med en viss bonitet, eller beräkna ekonomisk vinst per hektar i stället för att se vinsterna i ett välfungerande ekosystem, ses däremot som oproblematiskt. Ekonomispråket går att applicera till och med på våra relationer. Vänskap och kärlek ses som transaktioner, där man måste få tillbaka minst lika mycket som man investerat, och få av oss ifrågasätter vikten av att ”sälja sig själv”.

Ja, kärlek och omvårdnad står lågt i rang. Varken täckodling, äldrevård eller kvinnors hemarbete räknas som produktivitet eller tillväxt. Kanske måste vi, som Jenny Odell föreslår, obstruera. Bli ett impediment, likt ett gammalt knotigt träd eller en våtmark. Göra oss obrukbara, alltför besynnerliga, svåra och queera för att någon ska kunna tjäna pengar på oss. Som den jordens träda som Elin Wägner och Elisabeth Tamm förespråkade.

PANDEMIN ÄR FRUKTANSVÄRD, men mänsklighetens kollektiva viloperiod har kanske varit välbehövlig. För visst börjar det bli uppenbart: Det är inte de som härskar, producerar och konsumerar som kommer bli vår tids hjältar. Det är de som stannar hemma, de som binder koldioxid, de som stannar upp för oss andra. Det krävs inte ens någon större inlevelse för att inse att de som kommer rädda oss är träden, mödrarna, våtmarkerna, sjuksköterskorna. Det är kvinnor, barn och representanter för urfolk som är de ideologiska ledarna för dagens miljörelse. I ljuset av detta kanske det inte gör något om vi är lite sentimentala när vi talar om träd? Kanske det inte ens gör något om moderna häxor som organiserar antirasistiska och feministiska aktivistnätverk, samtidigt tillber en modergudinna?

Jag stannar upp vid en skiftesgräns. Gran blandas upp med björk och asp, döda träd ger sig själva tillbaka till jorden, skägglaven kommer tillbaka. Ögat söker sig genom slingrande stigar lagda med mosmosaik. Självsålde jag min skog när en destruktiv relation tog slut. Han fick pengarna, men skogen har jag kvar. För det är mina fötter på stigarna, och det är genom mina ögon skogen blir sedd: med kvinnans och konstnärens blick. Och i stället för att berätta för träden att en ekonomisk transaktion har ägt rum, talar jag till dem med kärleksspråk och nämner dem vid namn. •

Cora

KVINNOR • KONST • KULTUR

Cora skriver om och lyfter fram kvinnors skapande inom konst och litteratur, teater, film och foto. Ungefär som ett eget rum eller en egen utställningsyta.

Cora grundades 2004 och utkommer med fyra nummer per år och är politiskt och religiöst obunden.

ANSVARIG UTGIVARE
Yvonne Ihmels

REDAKTIONSRÅD
Cristina Karlstam,
Inger Jansson,
Emma Lindell Nilsson
och Yvonne Ihmels

KONTAKT
Cora
Bengt Ekehjelmsgatan 2B
118 54 Stockholm
08-668 74 92
070-863 53 61
info@cora.se
cora.se

VILL DU ANNONSERA?
Kontakta redaktionen på info@cora.se

VILL DU PRENUMERERA?
Prenumerera på hemsidan cora.se
eller tidningskungen.se

ÅTERFÖRSÄLJARE
Återförsäljare kan vända sig till
Nätverkstan, ekonomitjänst
ekonomitjanst@natverkstan.net
031-743 99 05

TRYCK
Amber book print, Riga.

COPYRIGHT
Respektive skribent,
fotograf och konstnär.

Cora ansvarar inte för
insänt material. Citera oss
gärna men hänvisa källan.

ISSN 1653-092

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER

YVONNE IHMELS
Chefredaktör och Coras grundare.
Kulturjournalist vid bland annat
Sveriges Radio.

CRISTINA KARLSTAM
Fil kand i litteraturhistoria,
konsthistoria och estetik vid Uppsala
universitet. Var 1984-2009
biträdande kulturchef på Upsala
Nya Tidning med särskilt ansvar
för konstbevakningen.

EVELINA IVARSSON
Evelina Ivarsson är frilansande
kulturskribent, fil.kand.
i litteraturvetenskap och
dramatikerstudent vid Biskops Arnö
Dramatik. Hon delar sin tid mellan
Frankrike och Sverige.

LIA FALLENIOUS
Bibliotekarie och litteratur-
kritiker med särskilt intresse
för franskspråkig litteratur.

MACARENA DUSANT
Konstvetare, redaktör och fristående
textförfattare som intresserar sig
för maktstrukturer, offentlighet och
exkluderingsmekanismer inom det
västerländska konstfältet. Hon driver
Kultwatch.se som är en plattform för
konst och intersektionell kulturanalys.

SARA FALKSTAD
Skribent, pedagog, poet och en
del av konstgruppen OTALT.

EMMA LINDELL NILSSON
Art director.

POSTTIDNING B
KULTURTIDSKRIFTEN CORA
BENGT EKEHJELMSGATAN 2B
118 54 STOCKHOLM

Hilding Linnqvist

Att bli konstnär

9 oktober 2020–21 mars 2021

Liljevalchs